

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

AHMET SİL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2017/24331
Karar Tarihi : 9/5/2018

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Raportör : Yunus HEPER
Başvurucu : Ahmet SİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan tutukluya kendi Kur'an-ı Kerim nüshasının verilmemesinin din ve vicdan özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/5/2017 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
9. Başvurucu, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünün hemen ardından 17/7/2016 tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Adana Sulh Ceza Hâkimliğince tutuklanarak Adana Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir. Başvurucu 29/7/2016 tarihinde Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

10. Başvurucunun beyanına göre Adana Ceza İnfaz Kurumuna giriş yaptığı sırada yanında bulunan Kur'an-ı Kerim, Osmaniye Ceza İnfaz Kurumuna nakledilince posta ile aynı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir. Osmaniye Ceza İnfaz Kurumu idaresi, başvurucunun kendisine ait Kur'an-ı Kerim nüshasını talep etmesine rağmen teslim etmemiştir.

11. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı 7/2/2017 tarihli ve 2017/12 sayılı kararında terör örgütü mensuplarının ailelerinden ve kargo yoluyla gelen kitapların ceza infaz kurumuna alınmamasına karar verildiğini belirterek başvurucunun talebini reddetmiştir.

12. Söz konusu karara başvurucu tarafından yapılan itiraz Osmaniye İnfaz Hâkimliğinin (İnfaz Hâkimliği) 24/3/2017 tarihli kararı ile reddedilmiştir. İnfaz Hâkimliği, Kur'an-ı Kerim'in Ceza İnfaz Kurumu kütüphanesinden bedelsiz temin edilebilme imkânı olduğu gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

13. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz ise Osmaniye 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/5/2017 tarihli kararı ile bir gerekçeye yer verilmeden reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 18/5/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 22/5/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Din ve vicdan özgürlüğü*" kenar başlıklı 70. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Hükümlü, ceza infaz kurumunda, mensup bulunduğu dinin ibadetlerini, düzeni bozmayacak ve çalışmayı engellemeyecek biçimde serbestçe yerine getirebilir ve ibadette kullanılan eşyayı, dini yaşamı bakımından zorunlu olan kitap ve eserleri temin ve bulunduğu yerlerde muhafaza edebilir."

16. 5275 sayılı Kanun'un "*Sürelî veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*" kenar başlıklı 62. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelî ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir."

...

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren ... hiçbir yayın hükümlüye verilmez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 9/5/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu;

i. Adana Ceza İnfaz Kurumundan Osmaniye Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiğini, 29/7/2016 tarihinden itibaren FETÖ/PDY soruşturması kapsamında Osmaniye Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunduğunu, Adana Ceza İnfaz Kurumunda yanında bulundurduğu Kur'an-ı Kerim'in daha sonra ağustos ayı içinde posta ile kendisine gönderilmesine rağmen Ceza İnfaz Kurumu idaresince teslim edilmediğini ileri sürmüştür.

ii. Kur'an-ı Kerim'in Ceza İnfaz Kurumu kütüphanesinden bedelsiz temin edilebilme imkânı olduğu gerekçesiyle İnfaz Hâkimliği tarafından talebinin reddedilmesinin kanuna ve somut olgulara uygun olmadığını ifade ederek Ceza İnfaz Kurumunda yaklaşık 3.000 tutuklu ve hükümlünün bulunduğunu, Ceza İnfaz Kurumunda bir kütüphane olduğunu ve kitap listesinde yalnızca bir adet Kur'an-ı Kerim nüshası bulunduğunu belirtmiştir. İdarenin ve derece mahkemelerinin kitapların yalnızca on beş gün için ödünç alınabiliyor olmasını göz ardı ettiğini ve mahkemelerin bu hususları araştırmadan karar verdiğini ifade etmiştir.

iii. Şahsına ait Kur'an-ı Kerim nüshasının kendisine teslim edilmeyerek dinî vecibelerini yerine getirmesinin engellenmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkıyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesinin, şahsına ait kitaba el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ve derece mahkemeleri kararlarının gerekçesiz olması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü tutuklularının Ceza İnfaz Kurumu içinde ve darbe girişimi öncesinde Kur'an-ı Kerim ayetlerini şifre olarak kullanıp haberleştiklerinin tespit edildiği belirtilmiştir. Bakanlığa göre bu yöntemlerle örgüt üyeleri birbirlerinin moral motivasyonlarını yüksek tutmaya çalışmaktadır. Bakanlık, bu kapsamda Kur'an-ı Kerim gibi hacimli bir kitabın birkaç sayfasında örgütsel amaçlarla yapılabilecek küçük değişikliklerin Ceza İnfaz Kurumu personeli tarafından görülmesinin mümkün olmadığını, bu sebeple dışarıdan Kur'an-ı Kerim dâhil hiçbir kitabın getirilmesine müsaade edilmediğini ifade etmiştir. Bakanlık görüşünde Ceza İnfaz Kurumunda yeterli sayıda Kur'an-ı Kerim nüshasının bulunduğu belirtilmiştir.

21. Bakanlık görüşü ile birlikte Ceza İnfaz Kurumunda bulunan kitapların listesi de gönderilmiştir. Bakanlık ayrıca bazı bölümlerinde Kur'an-ı Kerim'den sure isimleri ve ayet numaralarının yer aldığı bir mektuba ait bir sayfa ile "Bylock" yazışmaları olduğu tahmin edilen bazı yazışma fotokopileri göndermiştir.

C. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun dinî yaşamı bakımından zorunlu olan Kur'an-ı Kerim'in kendisine verilmemesine yönelik şikâyetlerinin din ve vicdan hürriyeti kapsamında ve ifade özgürlüğü ışığında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

23. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 24. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

...

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz."

24. İddianın değerlendirilmesinde gözönüne alınacak Anayasa'nın 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması, ...kamu düzeni, ...suçların önlenmesi... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

26. Kur'an-ı Kerim'in İslam dininin kutsal kitabı ve onu okumanın da bir ibadet olduğu kuşkusuzdur. Bu sebeple başvuruçunun din özgürlüğüne müdahale edildiğini kabul etmek gerekir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 24. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 5. maddesinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma (*Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 59), demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

30. Eldeki başvuruya konu olayda, başvurucunun din özgürlüğüne yapılan müdahalenin amacının ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlamak olduğu açıktır. Söz konusu amacın anayasal bakımdan meşru olduğu değerlendirilmiştir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

31. Din ve vicdan özgürlüğü Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik devletin vazgeçilmez unsurlarındandır. Din ve vicdan özgürlüğünün demokratik toplumun temellerinden biri olmasının kökeninde dinin hem bir dine bağlı olan bireyler tarafından hayatı anlama ve anlamlandırmada başvurdukları temel kaynaklardan biri olması hem de toplumsal yaşamın şekillenmesinde önemli bir işlev görmesi bulunmaktadır. Bu işlev sebebiyle uluslararası düzlemde dinlerin özgürlükler karşısındaki konumlarından bağımsız olarak bireylerin belli ölçüler içinde din özgürlüğüne sahip olduğu kabul edilmiştir. Diğer özgürlükler gibi din özgürlüğü de uzun ve zorlu bir sürecin sonucunda belli yasal ve anayasal güvencelere sahip kılınmıştır. Nitekim din özgürlüğü, evrensel ve bölgesel düzeyde insan haklarına ilişkin uluslararası bildiri ve sözleşmelerin birçoğunda korunan bir haktır (*Tuğba Arslan*, § 52; *Esra Nur Özbeş*, B. No: 2013/7443, 20/5/2015, § 44).

32. Anayasa'nın 13. maddesinde ifadesini bulan "demokratik toplum düzeninin gerekleri" kavramı; anayasal bir özgürlük üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendini göstermesini gerektirmektedir. Buna göre sınırlayıcı tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da başvurulabilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (*Esra Nur Özbeş*, § 79; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Dolayısıyla din ve inanç özgürlüğünün demokratik toplumdaki vazgeçilmez öneminden dolayı bu özgürlüğe müdahale edebilmek için her durumda zorlayıcı toplumsal ihtiyacın var olduğu gösterilebilmelidir.

33. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Anayasa Mahkemesi amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunup bulunmadığını (*Tuğba Arslan*, § 96), başka bir deyişle kamu gücü eylem ve işlemlerini haklılaştırmak için kullanılan gerekçelerin uygun ve yeterli görünüp görünmediğini ve

izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını inceler (*Esra Nur Özbey*, § 77). Dolayısıyla somut olayda din özgürlüğünün sınırlanma amacı olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması ile bu amaca ulaşmak için başvurucuya kendi Kur'an-ı Kerim nüshasının verilmemesi arasındaki ilişkinin denetlenmesi gerekmektedir (*Sebahat Tuncel*, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84; *Tuğba Arslan*, § 97).

(a) Hükümlü ve Tutukluların İfade Özgürlüğü

34. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklanmıştır. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa'da korunan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65; *Hüseyin Sürensoy*, B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; *Ahmet Temiz* (6), B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 33).

35. Mevcut başvurunun özelliklerinden biri de ifade özgürlüğü ile ilişkisidir. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında ifade özgürlüğüne herkesin sahip olduğu belirtilmiş, bunun sonucu olarak da Anayasa Mahkemesi pek çok kararında hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Anayasa'nın koruması altında olduğunu vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, hükümlü ve tutukluların süreli veya süresiz yayımlara ulaşabilmesinin bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altında bulunduğu karar vermiştir (*Halil Bayık* [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017, §§ 29, 30; *Kamuran Reşit Bekir* [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; *Hüseyin Sürensoy*, § 44; *İbrahim Bilmez*, B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; *Ahmet Temiz* (6), § 34).

(b) Takdir Payı

36. Öte yandan mevcut başvuruda olduğu gibi ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin okumak istediği kitaplara müdahalenin gerekliliğini ve ölçülülüğünü değerlendirmede ceza infaz kurumunun bir takdir payı bulunmaktadır. Buna karşın diğer tüm özgürlüklerde olduğu gibi din ve vicdan özgürlüğünün de söylem düzeyinde kalmaması için bu takdir payı, hem hukuki durumu hem de hukuk kurallarının uygulanmasına yönelik kararları kapsayacak şekilde Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir (*Esra Nur Özbey*, § 76).

37. Demokratik bir toplumda, ceza infaz kurumunun düzeninin ve güvenliğinin sağlanması için din veya inancın kurallarını çiğneyecek veya din özgürlüğünün özünü zedeleyecek nitelikteki müdahaleler bir çözüm yolu olarak kabul edilemez. Bu sebeple demokratik bir toplumda daima hakları korumayı esas alan yaklaşımlar benimsenmeli; bir hakkın kullanılmasından dolayı ortaya çıkabilecek sorunlar, hakkı tümüyle kullanılamaz hâle getiren tedbirler yerine söz konusu hakkın barışçıl kullanımını sağlayacak tedbirler ile çözümlenmelidir.

38. Mevcut başvuruya benzer olaylarda kamu gücünü kullanan organların ve mahkemelerin görevi; somut olayın koşullarında hükümlü ve tutukluların din ve vicdan özgürlüğü ile ceza infaz kurumunun güvenliğinin, disiplininin, düzeninin sağlanması ihtiyacı arasında adil bir denge sağlamaya çalışmaktır.

(c) Müdahalenin Gerekçesi

39. Başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan idarenin ve derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından “demokratik toplum

düzeninin gereklerine” ve “ölçülülük” ilkelerine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (*Halil Bayık*, § 43; *Bekir Coşkun*, § 56; *Tansel Çölaşan* § 56; *Ahmet Temiz* (6), § 36). Din özgürlüğünün alt bir unsuru olan ibadet özgürlüğüne gereksiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 24. maddesini ihlal edecektir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Somut başvuruya ilişkin olayda anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklu olan başvurucuya ait Kur'an-ı Kerim nüshası, Kur'an-ı Kerim'in kütüphaneden de temin edilebileceği gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu idaresince verilmemiştir.

41. Müslümanlar, Kur'an-ı Kerim'in İslam dininin kutsal kitabı olduğunu ve bu kitabı okumanın ibadetlerden biri olduğunu kabul ederler. Dolayısıyla başvurucunun dinî yaşamı bakımından zorunlu olduğu düşüncesiyle Kur'an-ı Kerim'i sürekli olarak yanında bulundurmaya istemesi Anayasa'nın 24. maddesinin ikinci fıkrasında koruma altına alınmış olan din özgürlüğünün bir görünümü olan "ibadet özgürlüğü"nin kapsamındadır.

42. Başvurucunun talebi 5275 sayılı Kanun'a da muvafıktır. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinde Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğini tehlikeye düşüren hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği, 70. maddesinde ise hükümlünün dinî yaşamı bakımından zorunlu olan kitabı temin ve bulunduğu yerlerde muhafaza edebileceği hükme bağlanmaktadır. 70. maddede yer alan hüküm 62. maddede yer alan düzenlemenin bir istisnasından daha çok onu tamamlayan bir hükümdür. Buna göre dinî yaşam bakımından zorunlu olan kitaplar tutuklu ve hükümlünün bulundurabileceği kitap sayısına dâhil olmayacağı gibi bu kitaplara yönelik zaman kısıtlaması da bulunmamaktadır.

43. Din ve inanç özgürlüğü alanında devlet, sadece hakkın kullanımını engellemeye yükümlülüğünü ifade eden negatif yükümlülüğün aksine aktif bir şekilde gerekli koşulları sağlama yükümlülüğüne de sahiptir. Devlet 5275 sayılı Kanun'un 70. maddesinde yer alan hükmü, temel haklara ilişkin pozitif yükümlülüklerinin bir sonucu olarak kabul etmiştir. Söz konusu hüküm, din özgürlüğünün etkili olarak kullanılabilmesi için devletin aldığı önlemlerden biridir.

44. Açıktır ki kutsal kitapların bulundurulmasına, ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlanması için devletin meşru bir menfaatinin bulunduğu hâllerde sınırlama getirilebilecektir. Böyle bir müdahale -Anayasa'nın pozitif yükümlülük koşulunun yerine getirilmesi için- ancak devletin “bireyin menfaatleri ve toplumun genel menfaatleri arasında adil bir denge” kurması hâlinde mümkün olabilecektir.

45. Anayasa Mahkemesi için başka alternatiflerin bulunup bulunmaması da değerlendirilmesi gereken bir önemli unsurdur. Somut olayda ilk derece mahkemesi, başvurucunun kütüphaneden Kur'an-ı Kerim'in bir nüshasını temin edebileceği gerekçesine yer vermiştir. İdarenin hükümlü ve tutuklulara Kur'an-ı Kerim temin etmesi, bunların kendilerine ait Kur'an-ı Kerim nüshalarını yanlarına almayı istemelerindeki haklılığı ortadan kaldıran bir neden olarak görülebilir. Ancak başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu kütüphanesindeki Kur'an-ı Kerim nüshalarının sayı itibarıyla yetersiz olduğunu, bunların tutuklu ve hükümlülere süreli olarak verildiğini öne

sürmektedir. Kur'an-ı Kerim okumanın İslam dininin önemli bir ibadeti olarak kabul edildiği ve bu ibadetin herhangi bir zaman dilimiyle sınırlı olmaksızın yapılabildiği gözetildiğinde başvurucunun yanında sürekli olarak Kur'an-ı Kerim bulundurmak istemesinin makul karşılanması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca Kanun'un açık hükmü de bunu gerektirmektedir.

46. İdare ve derece mahkemeleri, başvurucunun beyanına göre (İdare bu konuda bir bilgi vermemiştir) yaklaşık üç bin kişinin kaldığı Ceza İnfaz Kurumunda yeterli Kur'an-ı Kerim nüshası olup olmadığı meselesine eğilmemişlerdir. Bakanlık görüşünde bahse konu Ceza İnfaz Kurumunda kaç adet Kur'an-ı Kerim nüshası bulunduğu belirtilmeden yeterli sayıda nüsha bulunduğu ifade edilmiş ve kütüphanede bulunan kitapların uzunca bir listesi Anayasa Mahkemesine ibraz edilmiştir. Liste dikkatli bir şekilde incelenmiş ve Ceza İnfaz Kurumu kütüphanesinde dört adet Kur'an-ı Kerim nüshası bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu sayının Ceza İnfaz Kurumunda bulunan üç bine yakın kişiden her isteyenin süresiz biçimde yanında buldurmasına yetecek miktarda olup olmadığı sorusu cevaplanmamıştır. Üstelik kütüphaneden ödünç alınan kitapların belirli bir süre sonra iade edilmesi gerektiği de göz ardı edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından kendisine teslim edilmeyen Kur'an-ı Kerim nüshası dışında başka alternatifi bulunduğu ikna edici bir şekilde gösterilememiştir.

47. Anayasa Mahkemesi, Bakanlık görüşünün ekinde gönderilen belgeler ile başvuru arasında ilişki kurmanın oldukça zor görüldüğü kanaatine ulaşmıştır. Başvurucu ile bir ilişki kurulmadan gönderilen şifreli haberleşme programı olan *Bylock* yazışmalarında bazı dinî temalı konuşmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu yazışmaların başvurucuya ait olup olmadığı belli değildir. Başvurucunun ibadetini yapabilmesi için kendisine Kur'an-ı Kerim temin edilmesi ile Anayasa Mahkemesine gönderilen dinî temalı yazışmalar arasında ne tür bir ilişki bulunduğu anlaşılamamıştır. Aynı şekilde Anayasa Mahkemesine gönderilen ve bir mahpus tarafından kaleme alındığı anlaşılan mektupta olağan sayılabilecek ifadelerle birlikte bazı sureler ile ayet numaralarının yazılmasının hangi surette örgütsel haberleşme niteliğinde olduğu anlaşılamamıştır. Söz konusu mektupta yer alan ifadeler şifreli bir haberleşmenin parçası olsa bile eldeki başvuruya veya başvurucuyla ne tür bir ilişkisinin olduğu da gösterilememiştir.

48. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi uyarınca bir mahpusun mahkemelerde yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkı da bulunmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun emanet para hesabından karşılanması koşuluyla Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla Kur'an-ı Kerim alınması mümkündür. Buna karşın başvuruya konu olayda Eğitim Kurulu Başkanlığı 7/2/2017 tarihli kararında Kanun'daki bu düzenlemeyi daha da daraltarak yalnızca kurum kütüphanesinde bulunmayan kitapların Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla alınmasına karar vermiş, Kur'an-ı Kerim'e bir istisna getirmemiştir. Başka bir deyişle somut olayda başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla kendisine ait bir Kur'an-ı Kerim nüshası almasının da mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

49. Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların şifreli haberleşmede kullanma potansiyeli olduğundan veya okuyanların dinî duyuruluklarının, moral ve motivasyonlarının arttığından bahisle objektif bir gerekçeye dayanmaksızın Kur'an-ı Kerim'e ve diğer kutsal kitaplara erişimleri konusunda aşılmaz güçlüklerle karşılaşmaları din özgürlüğünün özünü zedeler.

50. Somut olayda idare ve derece mahkemeleri, başvurusunun Kur'an-ı Kerim okuma biçimindeki ibadetini yapabilmesi için din özgürlüğünün gerektirdiği ve devletin pozitif yükümlülüklerinden olan tedbirlerin alındığını Anayasa Mahkemesine gösterebilmiş değildir. Nitekim en azından başvurusunun ücretini ödemesi karşılığında ve Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla Kur'an-ı Kerim edinmesine imkân sağlanabilir veya devlet olanakları ile bedelsiz olarak Kur'an-ı Kerim temin edilebilir.

51. Somut olayda, dayanakları gösterilmeden ve kişiselleştirme yapılmadan Kur'an-ı Kerim'in kategorik olarak Ceza İnfaz Kurumu güvenliği için tehlike oluşturabileceği varsayımına dayanılmıştır. Bu bağlamda idare ve derece mahkemelerinin başvurusunun dinî yaşamı bakımından zorunlu olan kitabı koğuştaya veya odasında bulundurma hakkı ile bir bütün olarak Ceza İnfaz Kurumunun düzeni ve güvenliği arasında adil bir denge kurulduğunu ortaya koyduklarından bahsedilemez. Dolayısıyla başvurusunun din ve vicdan özgürlüğüne yapılan müdahalenin "toplumsal bir ihtiyaç baskısı"na tekabül ettiğinin ve bu sebeple de demokratik toplum düzeninin sürekliliği için gerekli olduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterildiği söylenemez.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurucuya yanında sürekli olarak bulundurabileceği şekilde Kur'an-ı Kerim verilmemesine ilişkin idare kararı ile derece mahkemelerinin kararlarında ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığı sonucuna varıldığından Anayasa'nın 24. maddesinde güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

54. Başvurucu ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvurusunun din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

55. Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna varılan Osmaniye İnfaz Hâkimliğinin kararının hukuk âleminde bir sonuç doğurmasının mümkün olmadığı açıktır. Geriye ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi seçeneği kalmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 24. maddesinde güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin din ve vicdan özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2017/871, K.2017/1085) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin din ve vicdan özgürlüğüne yapılabilecek benzer müdahaleleri önlemek için takdir edilen tedbirleri almak üzere Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/5/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ